

Forhandlingsveien fører ikke til maalet

Taler
Christian Michelsen

Dato
23 mai 1905

Sted
Stortinget

Omstendigheter
Odelstingets beslutning til lov om norsk konsulatvesen

- 1 Der er fra nogle enkelte talere faldt en del udtalelser om sagens realitet, som jeg
kanske ikke behøver at hefte mig ved, men som jeg vil faa lov til at gjøre nogle
ganske faa bemerkninger til, fordi de i enkelte retninger er ganske typiske. Det er
nu for det første det, som den sidste ærede taler, repræsentanten fra Akershus
5 [Brandt] udtalte, om freden og fredsbevægelsen. Ingen skal villigere end jeg
indrømme, at her staar vi overfor en stor og betydningsfuld bevægelse, og jeg
tror, det skal indrømmes, at vel neppe nogen mere end denne
nationalforsamling, hvortil vi alle hører, har vist sin forstaaelse af og interesse for
dette store arbeide. Men den første betingelse for, at vi med fuld virkning skal
10 kunne yde vort bidrag til realisationen af den store fremtids drøm om en ny tid,
da krig er en umulighed mellem "Europas forenede stater", maa være, at vi først
og fremst er blevet et frit folk og herre i vort eget hus. Der kan ikke efter mit
skjøn med nogensomhelst tro paa fremtiden oparbeides en saadan
fredsbevægelse, med mindre grundlaget er fuldt selvstændige, fuldt ud frie og
15 suveræne stater, som gaar ind i dette store fredssamfund. Naar den dag kommer,
da Norge har gennemført sin fulde suverænitet, da tror jeg, at den ærede
repræsentant ikke forgjæves skal stille appel til Norges nationalforsamling om at
være med i første række, naar det gjælder at støtte denne bevægelse. For saavidt
er vort nu paagaaende selvstændighedsarbeide en forudsætning for og et led i det
20 store arbeide, som hr. Brandt saa varmt anbefaler.

- Dernæst udtalte en anden taler, den ærede repræsentant fra Jarlsberg [Frisak], sig
mod realiteten i eget norsk konsulatvæsen. Han havde ikke nogen tro paa eget
norsk konsulatvæsen, sagde han. Han havde havt anledning til at blive betjent
25 baade af svenske og af norske konsuler, og de svenske havde betjent ham baade
"villigere og bedre". Ja, dette er kanske et personligt argument, men ikke alle
personlige argumenter duer. Fordi om den ærede repræsentant har været saa

heldig at træffe paa særlig elskværdige svenske konsuler, og kanske mindre
30 elskværdige norske, saa burde ikke det være noget argument for, at to lande, hvis
merkantile interesser tildels er sterkt konkurrerende og hvis hele økonomiske
politik er forskjellig, at disse to lande fremdeles skal vedblive at have fælles
konsulatvæsen, uagtet baade økonomiske og nationale hensyn tilsiger noget
andet. Det maa jo nemlig være ud fra disse forudsætninger, sagen maa sees, og
35 ikke ud fra, hvorvidt den ærede repræsentant har været særlig heldig og mødt
megen personlig elskværdighed i det enkelte tilfælde. Der faldt ogsaa et par
andre udtalelser af lignende art fra den ærede repræsentant fra Jarlsberg. Jeg skal
ikke opholde mig videre ved dette. Det forekommer mig at være temmelig
underordnet, saa meget mere som jo samtlige talere konkluderede med, at de vil
40 stemme for loven.

Men jeg forlangte ordet for at gjøre et par bemærkninger lige overfor den
grundbetragtning, som fremkom i repræsentanten hr. Thornes foredrag. Hr.
Thorne talte som den varme og gode unionsven, han altid har været. Han saa
45 paa vor unionspolitiske historie nedover som en række af brustne illusioner, og
han saa nu, at lige til det sidste havde denne unionspolitik, som har været baseret
paa forhandling, ikke bragt Norge andet end skuffelser og nederlag. Som en
mand, der har spillet en fremragende rolle i denne forhandlingspolitik, og som
han har været hengiven med hele sin sjæl, med hele sin varme følelse for unionen
50 - som en saadan mand maatte selvfølgelig den ærede repræsentant se med mørke
øine og megen bitterhed paa den situation, vi nu staar i. Men det gjælder nu at
have mod til at se situationen lige i øinene og ikke fremdeles bygge paa
illusioner, som kun kan føre til nye og endnu bitrere skuffelser.

Jeg tror, det nu kan siges, at de aller fleste af os, for ikke at sige alle i dette land -
og kanske mest de, som har staaet paa den samme politiske side som hr. Thorne
- nu forstaar og indser, at denne politik aldrig vil føre det norske folk frem til
maalet. Vi har atter og atter forsøgt at komme frem ad denne vei. Det er altid
mislykkedes. Og nu kan vi gjerne betragte den vei som stængt. Den ærede
60 repræsentant udtalte ogsaa selv, at det ikke kunde nytte at optage forhandlinger
med den nuværende svenske regjering. Men, hr. president, det tilkommer ikke
os at indsætte eller afsætte regjeringer i Sverige efter vor smag, og dertil kommer,
at der dog kun er en gradsforskjel mellem den nuværende regjering og de mange
tidligere, med hvilke det norske folk har ført sine resultatløse forhandlinger. I
65 realiteten har det været den samme modstand, vi altid har mødt. I gjerning har
det officielle Sverige aldrig villet give slip paa sit supremati i unionen. I realiteten

er hele vor forhandlingshistorie et eneste sammenhængende bevis paa, at ad den
vei kommer vi ikke frem. Det er den lærdom, som det norske folk har taget af de
70 sidste begivenheder, og det er den lærdom, som det norske folk vil bevare.

Og alligevel henviser man os her idag til, at vi skulde forsøge ny forhandling.
Den ærede repræsentant fra Jarlsberg, hr. Frisak, udtalte, at det forekom ham, at
det rigtigste havde været at optage nye forhandlinger om det hele
75 unionsforhold. Lykkedes det, saa var det bra; men lykkedes det ikke, ja saa fik vi
- saa ondt det maatte være - se at komme ud af unionen. Men er ikke denne
gjentagne tale om ved nye forhandlinger at komme ud af unionen i grunden en
større naivitet end nogen tidligere? Man kommer neppe, hr. præsident, ud af
unionen paa samme maade, som man affører sig sin frak. Det vil nok vise sig, at
80 Sverige ikke er fuldt saa villigt, som den storsvenske presse lader, hvis vi forsøgte
at tage den paa ordet. Thi naar det Sverige, vi nu har forhandlet med, ikke selv i
de mindste bagateller, hvor vor konstitutionelle ret er soleklar, vil indrømme os
vor ret som suverænt folk, hvorledes tror man da, at dette samme Sverige vil
møde os, naar vi kommer til de store realiteter?

85 Jeg tror, det maa være tilladt at slutte, at hvor det ikke ad forhandlingsveien er
lykkedes os at gennemføre de smaa og beskedne fordringer, som vi har anseet
nødvendige til fremme af vort økonomiske og nationale liv, der vil vi møde
endnu meget større vanskeligheder den dag, vi kommer til de store spørgsmaal, de
90 krav, hvor det gjælder vor fulde suverænitet ogsaa paa de omraader, hvor Sverige
altid har havt forrang, og hvor det ogsaa fremdeles ønsker at beholde den.
Dette tror jeg, hele det norske folk nu har lært af de sidste begivenheder. Derfor
tror jeg ogsaa, at der snart skal vise sig at være enstemmighed inden det norske
folk om, at forhandlingsveien ikke fører til maalet. Den politik, saa ærlig loyal og
95 vel begrundet den har været, med saa megen tro og tillid den har været ledet af
mange af vore bedste mænd ned igjennem tiderne - den har ikke bragt os vor
suverænitet, men mange bitre skuffelser. Nu har vi ingen anden vei at gaa end at
benytte de konstitutionelle og grundlovmæssige organer, som staar til vor
raadighed, og derigjennem forsøge at føre vor ret igjennem. Og naar vi gjør det,
100 saa maa Sverige engang forstaa: Saaledes vil vi have denne union, den maa kunne
rumme to helt selvstændige og suveræne folk, vi forlanger dette i kraft af vor
grundlovmæssige ret.

Kan eller vil Sverige ikke leve et politisk samliv med en fuldt selvstændig og
105 jevnbyrdig unionsfælle, som vil benytte sig af sine grundlovmæssige rettigheder,

saa faar Sverige sige til, og hvis det foretrækker unionens opløsning fremfor en union paa disse vilkaar, saa vil dette neppe møde nogen modstand i Norge. Dette bliver den politik, som alle norske partier og alle nordmænd efter denne dag maa føre, og jeg tror, det skal vise sig, at den beslutning, som stortinget nu fatter, skal blive indledningen til denne politik. Hvad jeg sagde i odelstinget, vil jeg ogsaa gjentage her: Vi ønsker ikke noget brud, vi giver ikke anledning til nogen konflikt, vi gaar den lige og rette vei, vi bruger vor grundlov, saaledes som den ved konstitutionen er givet os. Vil ikke Sverige tillade os at bruge denne vor grundlov, nuvel, saa faar Sverige handle derefter, og saa bliver ansvaret og følgerne dets. Jeg mener, det er urigtigt at tale om ufred og vold i denne forbindelse. Vi ved alle, at aldrig har nogen norsk mand tænkt at bruge vold i denne sag. Vi har kun tænkt at staa paa grundlovens og konstitutionens sikre grund og benytte den, saa langt den rækker. Det er det, denne beslutning tilsigter, som lagtinget idag indbydes til at fatte, og jeg kan, overensstemmende med, hvad specialkomiteens ærede ordfører gjorde, give odelstingsbeslutningen min bedste anbefaling.

[*]

Jeg maa endnu faa lov at gjøre nogle korte bemærkninger i anledning af repræsentanten hr. Thornes sidste udtalelser. Hr. Thorne begyndte med at erklære, at forhandlingsvilkaarene nu skulde være gunstigere end tidligere, og han mente, at hvis vi nu gik paa forhandling om det hele unionsforhold, saa maatte vi kunne vente et resultat. Jeg vil ikke optage nogen længere debat om dette, men indskrænke mig til at henvise til den svenske regjerings svar paa den norske regjerings betænkning, som blev afgivet for en maaned siden. Som det vil erindres, udtalte den norske regjering i denne sin betænkning, at den var villig til, naar konsulatsagen var gennemført, at optage forhandlinger om udenrigsstyret og de unionelle forhold i det hele taget, men under den udtrykkelige forudsætning, at det ikke skulde være status quo, man skulde falde tilbage paa, hvis ogsaa disse forhandlinger blev resultatløse, men paa hvert folks ret som suverænt til selv at raade over sin egen skjæbne og selv bestemme de fremtidige former for sin nationale tilværelse. Dertil svarede som bekjendt den svenske regjering, at den ikke kunde gaa med paa en saadan forudsætning, da den stred mod rigsakten.

Jeg mener, der med dette i friskt minde skal et ganske betydeligt fond af god tro for ikke at sige politisk naivitet til for at ville anbefale det norske folk at gaa

til nye forhandlinger under den nuværende situation; thi det burde vi nu kunne blive enige om, at det i længden ikke alene er unyttigt og gavnløst, men ogsaa mindre stemmende med nationens værdighed at indlade sig i forhandlinger med et folk, som gang paa gang afviser os i den sikre forvisning, at derved risikeres jo
150 intet. Man har jo en status quo at falde tilbage paa, og med den har Sverige al grund til at være fornøiet. Alt bliver ved det gamle. Jeg tror ikke, det vil lykkes hr. Thorne efter denne dag at opdrive noget nævneværdigt stemmetal i det norske folk for en politik, som atter vil indlade sig paa saadanne eventyr.

155 Jeg siger eventyr - det var nemlig det andet udtryk af den ærede repræsentant, som jeg vil faa lov at hefte mig ved. Han sagde i en forbindelse, som muligens kan misforstaaes, at det norske folk ikke hidtil havde indladt sig paa eventyrpolitik. Jeg tror ikke, det var den ærede repræsentants mening derved at ville karakterisere den politik, som nu føres af det norske folk, som
160 eventyrpolitik. Men vi har meget fersk erfaring for, at man paa den anden side af grænsen kan misbruge udtryk, som ikke er fuldt vel overveiede og forsigtige, og jeg vil henstille til den ærede repræsentant at afgive udtrykkelig erklæring om, at han med dette ord, eventyrpolitik, i denne forbindelse ikke sigtede til den politik, som idag føres af hele det norske folk - en politik, som hr. Thorne selv
165 har erklæret, at han i realiteten slutter sig til og vil stemme for. Jeg tror, en saadan erklæring fra den ærede repræsentants side er noksaa nødvendig med den erfaring, vi nu har for, hvorledes en ytring i den norske nationalforsamling, selv om den er afgivet i den bedste tro - derom tviler jeg i nærværende tilfælde ikke - kan blive misbrugt. Dette var det væsentlige, jeg havde at sige.

170

Kilde

Stortingstidende 1904/1905: Forhandlinger i Lagtinget, s. 135-137 og 139-140

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/forhandlingsveien-forer-ikke-til-maalet>

175

180